Ексклузивни интервју Мирослава Лајчака за www.reci.ba: „Нова стратегија ЕУ за БиХ“

Који су закључци данашњег бриселског састанка Савјета министара Европске уније?

Сама чињеница да министри вањских послова и министри одбране ЕУ морају разговарати о Босни и Херцеговини показује озбиљност ситуације. У више наврата је истакнуто да је потписивање Споразума о стабилизацији и придруживању био велики и позитиван корак у односима између ЕУ и БиХ. Међутим, напади на државне институције, пријетње једностраним промјенама уређења земље и националистичка реторика су компромитовале даљњи напредак и ситуација у земљи је кренула у потпуно погрешном правцу. Само да подсјетим да је након потписивања споразума са ЕУ свака од земаља готовоодмах видјела позитиван ефект у смислу трговине и инвестиција. Бојим се да су политичари својим понашањем уништили тај иницијални позитиван ефект. Никога не занима сарадња са земљом у којој је политичка ситуација непредвидива и нестабилна.

На данашњем састанку у Briселу, министри су,такође,разматрали приједлог за стратегију ЕУ према БиХ, који су припремили Хавијер Солана и Оли Рен. Оно што данашња ситуација у земљи показује, је да у БиХ није могуће примијенити стандардну стратегију проширења ЕУ, него да сама Европска унија мора бити проактивно ангажована.

Поновљено је да је перспектива чланства још увијек отворена и да Европска унија очекује да читава БиХ крене напријед.

Недавно је било шпекулација да ће Европска унија окончати своју војну мисију. Да ли је о томе разговарано?

Да, наравно. На састанку су министри вањских послова и одбране заједно одлучили да су све ЕУ организације у БиХ нужне и да било какве промјене у мандату EUFOR-а може доћи само након позитивне оцјене политичке ситуације у земљи.

Споменули сте документ који су заједнички припремили Хавијер Солана, високи представник ЕУ за заједничку вањску и безбједносну политику и Оли Рен, комесар за проширење Европске уније, а тиче се будуће политике Европске уније у БиХ. Какве су њихове препоруке?

Прије свега, циљ међународне заједнице и Европске уније и даље остаје исти: Босна и Херцеговина као стабилна, мирна, мултиетничка држава, на неповратном путу ка чланству у Европској унији.

У документу који је данас наишао на позитиван одјек међу министрима, Хавијер Солана и Оли Рен анализирају будући ангажман Европске уније у БиХ након транзиције Канцеларијевисоког представника у Канцеларијуспецијалног представника Европске уније. Њихова препорука је да, када за то дође вријеме, Европска унија мора бити спремна да појача своје присуство,те да се мандат EUSR-а прилагоди потребама на терену. Надаље, они сматрају да би требало доћи до спајања функција EUSR-а и шефа Делегације Европске комисије, што би осигурало да Европска унија на најефикаснији могући начин рјешава питања са којима се сусреће у БиХ. Такође, сматрају да је нужно снажније промовисати предности европског пута за обичне грађане. Свима нам је јасно да у БиХ постоји велика подршка будућем чланству, али јепотребно да се та подршка претвори у конкретан ангажман свих сегмената друштва.

На који начин би таква промоција ЕУ могла бити реализована?

Прво грађанима БиХ треба пружити све потребне информације у вези са трансформацијом OHR-а у EUSR. Европска унија мора детаљно, и широкој јавности и политичким лидерима у БиХ, објаснити своју улогу у земљи,те услове и критеријуме за даљњи

напредак према чланству БиХ у Европској унији. Оно што морају сви схватити јестеда је суштина овог процеса да земља усваја законе и начин функционисања земаља чланица ЕУ, а није само питање добре воље и жеље за чланством.

На том пољу, активности су већ започете. У периоду између фебруара и јуна ове године лично сам иницирао дебату са грађанима БиХ о значају приступања Европској унији и како најбоље да се БиХ припреми за изазове европских интеграција. Те дебате, у 17 градова Босне и Херцеговине, показале су се веома корисним, јер су представљале форум гдје су сами грађани имали прилику да дају своје мишљење и ставове.

Такође, да бисмо проширили дијалог са грађанима, установили смо и страницу www.reci.ba,те и на тај начин пружили грађанима прилику да се чује њихов глас. И преко ове Интернет странице смо обавјештавали грађане о дебатама у различитим градовима широм БиХ,а, такође, ушли и у домове грађана БиХ. Путем ове странице грађани мени, као специјалном представнику Европске уније, могу постављати питања на која се трудим да одговорим.

Већ током наредних неколико дана крећемо са новим активностима. Покрећемо дијалог са одређеним групама, напримјер, парламентарцима, невладиним организацијама, представницима грађанског друштва и младим људима.

Позвали смо чланове парламената из земаља ЕУ да разговарају са својим босанскохерцеговачкимколегама и размијене искуства о реформама које БиХ мора да прође на свом путу ка Европској унији о улози парламената у процесу европских интеграција.

Кључно је да се подстакнеинтерес и информисати представнике кључних сектора, нпр. власнике малих и средњих предузећа, запослене у јавнојуправи, пољопривреднике, младе и тако даље, како би могли постати покретачка снага и промотери европске будућности БиХ.

Босна и Херцеговина је поново високо пласирана на листи приоритета међународне заједнице и Европске уније. Да ли је то

добро, или лоше за БиХ?

У једном тренутку, тачније након потписивања Споразума о стабилизацији и придруживању, у БиХ је постојао позитиван замах и чинило се да је БиХ на правом путу,те су се и у међународној заједници могла чути мишљења да БиХ преостали дио обавеза може испунити уз много мањи ангажман међународне заједнице.

Нажалост, тај моментум је брзо изгубљен и за то одговорност сносе политички лидери у БиХ, који су – умјесто да се концентришу на преостале реформе које треба да спроведу, вријеме губили празном националистичком реториком и неодговорним потезима.

Разговарао сам током протекла два мјесеца са министрима ваањских послова земаља чланица Савјета за имплементацију мира (PIC) и детаљно их информисао о тренутном стању у земљи, о томе гдје се сада налазимо кад је у питању испуњавање захтјева PIC-a, штаје неопходно за транзицију OHR-a у EUSR и колико тога је земља урадила, односно, колико није урадила од онога што је очекивано у процесу европских интеграција. Било је нужно вратити пажњу међународне заједнице на БиХ и у томе смо успјели.

Наравно да је боље било да су босанскохерцеговачкевласти, на свим нивоима, одрадиле своје задаткеи да није дошло до застоја у реформама. Данас би БиХ била много даље у процесу европских интеграција.

Крајем новембра ће бити одржана сједница Савјета за имплементацију мира. Када ће OHR бити затворен? Постоје ли услови за то?

OHR ће бити затворен, односно трансформисан у Канцеларијуспецијалног представника Европске уније када буде испуњено свих пет циљева и два услова која је пред лидере БиХ поставио Савјет за имплементацију мира у фебруару ове године.

На сљедећој сједници Савјета биће размотрена цјелокупна ситуација у земљи и напредак који јесте, односно није, постигнут. Доста тога већ је урађено, али познато вам је да није постигнут договор о државној имовини, да није ријешен уставни статус Брчког. Дакле, нису испуњена два од пет постављених циљева.

Даље, у ситуацији гдје се нападају државне институције, гдје Република Српска не поштује законе, ја сигурно нећу моћи дати препоруку за затварање OHR-a. Они који искрено желе да дође до тога морају радити на позитивним помацима, а не дизати тензије. Дизање тензија никоме није од користи, а прича о отцјепљењу из БиХ, или укидању ентитета, је празна прича.

Сви у БиХ могу бити сигурни да међународна заједница и Европска унија не желе да OHR остане нити дан дуже него што је потребно, али – они морају да испунесвоје обавезе. Како би се спортским жаргоном рекло, лопта је сада на њиховом дијелу терена.

Лидери три највеће политичке странке у земљи су се 8. новембра договорили о многим отвореним питањима. Да ли ће то промијенити ситуацију у земљи?

Конструктиван приступ рјешавању проблема је оно што међународна заједница очекује од домаћих политичара. Ово је доказ да је компромис могућ када постоји спремност за отворени дијалог. Договор који су постигли Сулејман Тихић, Драган Човић и Милорад Додик могао би ријешити кључна питања за напредак ове земље и убрзати њен европски пут. Рјешења око којих су се они договорили по питањима Устава, државне имовине, пописа становништва и Брчко Дистрикта су врло блиска препорукама које је дала међународна заједница. Сада је кључно да се њихов договор кроз институције спроведе у дјело.

Често се чују тврдње да је реформа Устава један од услова за затварање OHR-a и приступање Европској унији? Да ли је то тачно?

Реформа Устава БиХ није услов за затварање OHR-а, али јесте за улазак у Европску унију. Међутим, Европска унија нема модел устава који покушава наметнути БиХ.

Домаћи лидери и Европска унија се слажу у томе да су Босни и Херцеговини потребне уставне промјене. Разлог за то је веома једноставан: БиХ не може тежити чланству у Европској унији са постојећим уставом који има капацитет да државу кочи при доношењу или спровођењу закона Европске уније и који са више аспеката крши европске стандарде људских права. Због недостатка отвореног разговора о овом питању, остале реформе су на чекању и зато сматрам да би озбиљни разговори о уставној реформи требали почети што прије. Босна и Херцеговина је сложена мултиетничка држава на путу ка Европској унији и зато мора пронаћи уставно рјешење које ће јој омогућити брзо спровођење реформи и истовремено заштитити све грађане и конститутивне народе.